

«ЯПОНЦІ, ЯКИХ ВИСЕЛИЛИ З КУРИЛЬСЬКИХ ОСТРОВІВ, ХОЧУТЬ ПОВЕРНУТИСЯ ДОДОМУ. ТАК САМО, ЯК КРИМСЬКІ ТАТАРИ — У КРИМ»

ДИПЛОМАТ СЕРГІЙ КОРСУНСЬКИЙ

Сергій КОРСУНСЬКИЙ, дипломат. Із 14 квітня 2020-го — Надзвичайний і Повноважний Посол України в Японії. Був радником із питань економіки, науки й техніки Посольства України в Ізраїлі, потім у Сполучених Штатах Америки. Згодом — тимчасово повіреним у справах України у США. Понад два роки очолював економічний департамент Міністерства закордонних справ, заслужений економіст України. Із 2008-го по 2016-й — Надзвичайний і Повноважний Посол у Турецькій Республіці. Від 2017 року — директор Дипломатичної академії імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ України. Автор сотень наукових статей і публікацій, книжки «Зовнішня політика в епоху трансформації» (Vivat, 2020), «Як нації відновлюються: досвід Східної Азії» (Vivat, 2023), а також 10 художніх творів, написаних під псевдонімом Сергій Владич. Живе в Токіо, Японія.

«Японці пишаються
своїм статусом
м'якої суперсили», —
каже дипломат
Сергій Корсунський

? Почнімо з найобговорюванішого — питання Курильських островів, де росіяни проводять військові навчання. Яка дипломатична оцінка Японії? Чи є натяк на війну?

Про жодну війну не може бути й мови. У Японії діє конституція 1947 року — чи не найбільш пацифістська у світі. Стаття 9 заперечує суверенне право нації на війну. Японці виключають її як факт життя. Їхня армія називається «Сили самооборони». Вони добре озброєні й навчені, мають фантастичну техніку, але не беруть участі в жодних воєнних діях і не можуть першими атакувати. Навіть якщо знають, що на них нападуть. Те саме стосується чотирьох Південних Курильських островів, які в Японії називають Північними територіями. Японці цілком справедливо вважають, що вони незаконно окуповані Радянським Союзом. Він, як і сучасна Росія, чхати хотів на право. З Курил вивезли 17 тисяч японців і перетворили острови на військово-морську базу. Передусім це стосується найбільшого острова Ітуруп.

Увесь цей час Японія займалася внутрішніми проблемами, але питання Північних територій залишалося на порядку денному. Як наслідок — невідписана мирна угода після Другої світової між СРСР і Японією.

Японська мова складна. Слова мають глибоке значення. Нинішній прем'єр-міністр Кісіда Фуміо двічі відійшов від традиційної м'якої лексики та прямо заявив у парламенті, що це питання суверенітету Японії. Це сприйняли схвально. Його попередник Сіндзо Абе вжив безпрецедентних зусиль, щоб вирішити питання Курильських островів. Провів 27 зустрічей із Путіним. Росіяни пропонували: віддаємо два маленькі острови з чотирьох і підписуємо мирну угоду. Японці вчасно

збагнули, що це не спрацює, як завжди з Росією. Відмовилися.

Р Вони одразу розуміли, що це блеф? Що їх не влаштувало?

Бо далі нічого не відбудеться. Підпишуть мирну угоду, після якої Росія нічого не віддасть. Цього не сприйняло японське суспільство, бо найбільші острови не мали передати. У Японії живуть люди, виселені з Курил, і вони хочуть повернутися додому. Так само, як кримські татари хочуть повернутись у Крим. У Японії є народ анти, який зародився саме на Курилах. Тому ухвалили рішення не погоджуватися на це за жодних умов.

Р То все ж таки ці військові навчання з боку Росії — агресія?

Тут немає простих відповідей. Ні, це не агресія. Росія вийшла з мирних переговорів, почала демонстрацію збройних сил і внесла Японію у список недружніх країн.

Р Зараз Японія стала на бік України. Хоча раніше ніколи не надавала навіть невійськової допомоги країні, що воює, нам відправила сім літаків із вантажем.

Вони присилають захисне спорядження для українських солдатів. Летальної допомоги Японія надавати не може через свою конституцію.

Р Чи радіти українцям, що тритисячний російський контингент охоронятиме території Курил? Нам на руку, що вони не ввійдуть в Україну?

Ці три тисячі не з'явилися нізвідки. Контингент із Курил нікуди не виходив — там потужна військова база, де стоять «Іскандери» й «Калібри», танки. Частина солдатів

переміщена в Україну. Але там лишилися значні сили, і вони проводять навчання. Усе це нагадує дитячий садок, бо танки вчать відбивати танки. Це просто демонстрація сили. Хамська риторика Росії зчитується не тільки Японією, а й іншими країнами. Москва продала в регіон на 10 мільярдів доларів своєї зброї. А інші країни регіону — В'єтнам, Індія, позиція якої важлива, — дивляться і думають: що відбувається? Прем'єр-міністр Кісіда щойно їздив до Індії і розмовляв з її прем'єром Моді про Україну. Це важливіше за ці навчання, бо позиція Індії — ключова стосовно Китаю.

Це комплексна історія. Усі спостерігають, як розвиваються події. Ось зайняли політичну позицію, ось реакція Росії — та починає брязкати зброєю. Усі розуміють, що це агресор. Це важливо, бо Азія, може, стане проти Росії. Хоч би які санкції запровадив Захід, на Сході існує дірка з назвою Китай. Японія зараз ретельно відстежує кожну лазівку, щоб Росія не вислизнула. Нам важливо, щоб інші країни — Південна Корея, Сінгапур, Асоціація держав Південно-Східної Азії — також закрили їх для Росії. Усе це значно важливіше за те, що відбувається на Ітурупі. Усі спостерігають, як брязкає зброя, хто кого підтримує, як поведеться Китай. Якщо ми доб'ємося, щоб приклад Японії став лідерським і всі країни зрозуміли, що відбувається, — це буде наша спільна перемога і другий фронт.

Р На вашу думку, Китай зайняв нейтральну позицію чи більше схиляється до того, щоб об'єднатися із США і зробити біполярний світ?

Немає однозначної відповіді. У китайській традиції є політичні заяви на найвищому рівні, є практичні кроки, яких Пекін не афішує, і є його глобальні інтереси.

Йому не потрібна війна. Він побудував торговельний шлях у Європу через Росію і Білорусь, через Кавказ й Україну. Зараз, коли Європа зайнята війною, а Росія і Білорусь — під санкціями, для Китаю це погано. Натомість є глобальне протистояння із США. Це питання поки що не має розв'язання. Я вважаю, що діалог між Штатами та Китаєм має бути постійний, вони повинні укласти правила цивілізованої конкуренції. Зараз є рух у цьому напрямку.

Китайські ЗМІ в усьому звинувачують США, зокрема й у тому, що відбувається в Європі. Але китайці точно розуміють, що відбувається, і для них постає питання: чи зберігати далі союз із Росією? Китайські дипломати у США сидять на голові кожного американського відомства й детально з'ясовують, як відбувається накладання санкцій. Переживають, що державні банки й компанії, через які Китай працює з Росією, опосередковано стануть їхніми жертвами. Для нас це плюс. Упевнений, що цього року Китай знизив перспективи зростання. Для нього рівень, що дає змогу бути на нулі, — 6%. Зараз він становить 5,5% й падатиме. Буде голод, не стане зерна.

П Китай закуповував в Україні 30% кукурудзи, що використовувалася для годування свійських тварин. Були й значні закупівлі ячменю. Чи зможе Пекін без нас задовольнити свої потреби?

Проблема з харчами в Азії серйозна. Тут немає орних земель. Виробництво рису — основного продукту — вимагає великих зусиль. У Китаї, де гігантські території й проблеми з кліматом, треба годувати півтора мільярда людей. Зерно, що закуповувалося в Україні, було надзвичайно важливою складовою. Зараз виникне

його дефіцит і зростатимуть ціни. Восени ринки продуктів й енергетичні видаватимуться набагато гіршими. Будуть високі ціни й інфляція. Це завдає шкоди глобальній економіці, і ніхто не знає, що із цим робити.

П Як ви оцінюєте розмови про те, що Китай скористається нестабільністю у світі й намагатиметься анексувати Тайвань? Чи ризикне він?

Це один із найскладніших моментів сучасної геополітики. Китай прискіпливо ставиться до питання Тайваню — будь-які кроки інших країн стосовно цього наражаються на негативну реакцію Пекіну. Стосовно захоплення Тайваню: це важко зробити. Він прекрасно озброєний і постійно тренується відбивати атаки. Китай бачить на прикладі України, що в разі нападу на Тайвань західні санкції будуть так само жорсткі. США готові допомагати Тайваню відбивати агресію.

Цієї осені на з'їзді Комуністичної партії Китаю вирішуватимуть, чи залишатиметься Сі Цзіньпін на третій термін. Йому треба підійти до цього заходу із позитивом для народу. Ми вважаємо, що в Китаї думка населення не важлива, але це не так. Якщо Пекін здійснить невдалу спробу захоплення Тайваню і це призведе до санкцій, що зашкодять економіці, китайці відчують зниження рівня життя. Це матиме погані наслідки. Країна стоїть на роздоріжжі: з одного боку, питання Тайваню для неї важливе, з іншого — президент КНР боїться втрапити в авантюру, що зашкодить його іміджу.

До речі, те саме стосується підтримки Путіна. 4 лютого Китай підписав декларацію з Росією, а за 20 днів почалася війна. Путін тепер парія, токсичний, із ним ніхто не хоче зустрічатися. І він вимагає від Пекіна

допомоги. Думаю, Китай дистанціюватиметься від нього, бо це погано впливає на його політичний імідж та економіку. Агресія проти України — війна за часів соціальних мереж і космічних технологій. Росіянам не вистачає чипів для ракет. Пекін розуміє, що станеться з промисловістю Тайваню в разі агресії. Знищити технології виробництва чипів означає зупинити світовий розвиток, зокрема й китайський.

Р Ми постійно чуємо, що Тайвань — єдиний постачальник мікрочипів. Нещодавно з'явилася інформація, що Китай заміщуватиме для Росії ці поставки. Наскільки це здійснено?

Це нереально. Подібні до тайванських технології є і в інших країнах, але саме Тайвань має монопольне становище у виготовленні чипів у світі. Сьогодні він будує заводи в Аризоні (США) й у Японії. Це альтернативні виробництва, що зможуть компенсувати ринки, якщо з Тайванем щось скоїться.

Р Росіяни вперто демонструють Японії, що можуть їй чимось зашкодити.

Насправді це смішно. Японія — п'ятитрильйонна економіка. Росія до війни була півторатрильйонною, а після санкцій взагалі скоцюрбиться. Росіяни, швидше, були зацікавлені, щоб Японія постачала їм свою високоякісну продукцію — автомобілі, електроніку. Зараз усі ці компанії повиходили з російського ринку. Були інвестиції в енергетичний сектор — вони скорочуються. Це не робиться так швидко, як у Європі: у Японії інші ментальність і підхід до бізнесу. Але буквально щодня ми дізнаємося про новий пакет санкцій, що запроваджується з японською ретельністю.

Р Про що це свідчить? Бізнес сам приймає рішення чи є політичний тиск держави?

Є політичні рішення, які бізнес, безумовно, враховує. У Японії висока довіра до уряду. Натомість ці корпорації приватні, і також є традиція поваги до них. Вони самі мають ухвалювати рішення — уряд не може наказати піти звідкись. Але великі компанії серйозно зважають на громадську думку. Саме в цьому сегменті ми активно працюємо. Корпорації розуміють, що їхній імідж страждає. Президент *Uniqlo*, яка виробляє одяг, мав необережність сказати в інтерв'ю, що росіяни мають право вдягатись і торговельна марка повинна їм це забезпечувати. Ми розгорнули інформаційну кампанію за підтримки японців. Корпорація зрозуміла, що краще берегти обличчя й не втрачати основного споживача.

Р Стосовно енергетики: два японські нафтопереробні заводи вирішили припинити співпрацю з РФ, але після того, як закінчатись терміни контрактів. Як заміщуватимуться ці поставки?

Це не просто заводи — це величезні корпорації, що мають заправки на кожному кроці. Вони закуповували нафту й переробляли її. Японія вразлива в енергетичній безпеці. У неї немає природних ресурсів, уся енергетика до Фукусіми була ядерна (2011 року на атомній станції у префектурі Фукусіма сталася аварія). У Японії постійні землетруси. Зараз працюють 3–4 станції з 47. Перейшли на зріджений газ, 10 % якого отримують із Росії. Так само — 3,6 % нафти. Тому припинення закупівлі не стане катастрофою. Але щоб диверсифікувати поставки, енергетичному сектору потрібен час. Проте, якщо японці вийдуть, це буде назавжди. І це для нас